

Από/From

Αρχαιολογικός χώρος/Μουσείο
Archaeological site/Museum

Προς/To

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας (ΔΜΕΕΠ)
Πρυτανείου 9, 105 56 Πλάκα, Αθήνα
HELLAS

«Πρώτα μια πύρινη ρομφαία έκλεινε την είσοδο του Παραδείσου. Τώρα, μια πύρινη γλώσσα επανέφερε τη χάρη». Με τα λόγια αυτά ο Κύριλλος Ιεροσολύμων (4ος αι. μ.Χ.) περιγράφει το νόημα της Πεντηκοστής, επισημαίνοντας τη διττή όψη της φωτιάς: θεϊός τιμωρός αλλά και εξαγνιστής, φως πνευματικό που χαρίζει πύρινη δύναμη στο λόγο.

Η Πεντηκοστή, ψηφιδωτό από το Καθολικό της Μονής Οσίου Λουκά (11ος αι.) στη Βοιωτία.

“Once, a flaming sword blocked the entrance to Paradise. Now, a tongue of fire has brought grace back”. These words of Cyril of Jerusalem (4th c. A.D.) describe the meaning of the Pentecost, pointing out the dual nature of fire: an agent of divine punishment but also of purification, spiritual light that imparts fervent forcefulness to speech.

The Pentecost, mosaic from the Catholicon of the Monastery of Hosios Lukas (11th c.), Viotia.

Η φωτιά μεταμορφώνει τον εύπλαστο πηλό σε ύλη σταθερή, ανθεκτική και εύχρηστη. Η τέχνη της κεραμικής για αιώνες συντρόφευσε τη ζωή των ανθρώπων. Καμίνι στο Θραψανό Ηρακλείου Κρήτης, 1978.

Από το φωτογραφικό αρχείο του Κέντρου Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής.

Fire transforms malleable clay into solid, durable and usable matter. The art of pottery has been a part of human life for centuries. Pottery kiln in Thrapsano, Iraklion, Crete, 1978.

From the photographic archive of the Center for the Study of Modern Pottery.

Στις λαμπαδρομίες που διοργανώνονταν στο πλαίσιο εορτών και αγώνων, ο νικητής είχε το προνόμιο να ανάψει το βωμό της θεότητας. Η φλόγα συμβόλιζε την ελπίδα που γεννά η νεανική ρώμη -αλλά και υπενθύμιζε τον κοπιαστικό αγώνα για να τιθασευτεί η δύναμη της φωτιάς. Λεπτομέρεια παράστασης από αττικό ερυθρόμορφο αγγείο. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (αρ. ευρ. 16194). Γύρω στο 425 π.Χ.

At torch races taking place during games and celebrations, the winner enjoyed the privilege of lighting the deity's altar. The flame symbolized hope inspired by youthful vigor – but it also reminded of the arduous effort required to harness the power of fire.

Attic red-figure vase (detail). Athens, National Archaeological Museum (Inv. No. 16194). Circa 425 B.C.

Επειδή προσέφερε στους ανθρώπους τη φωτιά των θεών, ο Προμηθέας τιμωρήθηκε σκληρά. Σαν πορφυρή φλόγα κι ο ίδιος, λάμπει καρφωμένος στον Καύκασο, ενώ οι Ωκεανίδες έρχονται να συμπαρασταθούν στο μαρτύριό του.

Φωτογραφία παράστασης της τραγωδίας του Αισχύλου Προμηθέας Δεσμώτης από το Θέατρο Τέχνης, σκηνοθεσία Κάρολου Κουν, σκηνικά και κοστούμια Διονύση Φωτόπουλου (Επίδαυρος 1983).

Prometheus was mercilessly punished for offering people the fire of the gods. Nailed on Mount Caucasus, he himself glows like a scarlet flame, while the Oceanides approach to stand by him in his torment.

A production of Aeschylus' Prometheus Bound by Teatro Technis, directed by Karolos Koun, set and costume design by Dionysis Fotopoulos (Epidaurus, 1983).

Παντέχνου Πυρός σέλας

sparkling stories of fire

Ασπιδίτες ιστορίες φωτιάς

blazing fire, source of arts

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
HELLENIC MINISTRY OF EDUCATION AND RELIGIOUS AFFAIRS, CULTURE AND SPORTS
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ, ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Παντέχνου πυρός σέλας Λαμπερές ιστορίες φωτιάς

Για πέμπτη συνεχή χρονιά, η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτισμικής Κληρονομιάς της Γενικής Γραμματείας Πολιτισμού διοργανώνει τη δράση «Περιβάλλον και Πολιτισμός», στοχεύοντας στην ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και στην ενεργοποίηση των πολιτών για την προστασία της.

Θεματικός άξονας των εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του εορτασμού σε όλη τη χώρα είναι η φωτιά. Ο τίτλος «παντέχνου πυρός σέλας» προέρχεται από τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου. Ο στίχος περιγράφει εύγλωττα τη φύση της φωτιάς, που χάρισε στον άνθρωπο δύναμη και γνώση, γέννησε τέχνη, τεχνική και τεχνολογία, φώτισε με τη λάμψη της τον πολιτισμό.

Τις λαμπερές αυτές ιστορίες φιλοξενούν 147 μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία που συμμετέχουν στον εορτασμό. Οι επισκέπτες μπορούν να τις αποσυγκραστούν εντοπίζοντας το λογότυπο της δράσης, εκεί όπου ενώνονται η ορμή της φλόγας και της σπείρας, κάνοντας τη φωτιά να προβάλλει ως αέναν κίνηση, ασταίρευτη ενέργεια, πηγή δημιουργίας και αισιοδοξίας.

Λαμπερές ιστορίες φωτιάς
sparkling stories of fire

περιβάλλον & πολιτισμός
environment & culture

Γενική επιμέλεια: Μαρία Λαγογιάννη, Διευθύντρια Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Κείμενα/Ζωγραφίες: Αλεξάνδρα Σέλελη | Ηλεκτρονική/Καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπύλιος Πίστας

General Editor: Maria Lagogianni, Director of Museums, Exhibitions and Educational Programmes
Text & Artwork: Alexandra Seleli | Creative editor & graphic designer: Spilios Pistas | Translation: Manos Tziritas

ISBN 978-960-386-051-8 • Copyright © Υ.Π.Α.Π.Α. - Τ.Α.Π. 2012

Blazing fire, source of arts Sparkling stories of fire

For the fifth consecutive year, the General Directorate of Antiquities and Cultural Heritage of the General Secretariat for Culture is launching the "Environment and Culture" campaign, with a view to highlighting aspects of natural and cultural heritage, as well as encouraging the public to take an active interest in its protection.

The events planned for the celebration nationwide are structured around the theme of fire. The title, "blazing fire, source of arts" is from Aeschylus' *Prometheus Bound*. The phrase aptly captures the nature of fire, which offered power and knowledge to mankind, gave birth to art, crafts and technology, illuminated civilization with its radiance.

These sparkling stories are hosted by the 147 museums, archaeological sites and monuments that participate in the celebration. The visitors can listen to them by locating the programme's logo, which interweaves the forces of flame and spiral, representing fire as perpetual motion, inexhaustible energy, source of creativity and optimism.

Το άνθος των θεών στα χέρια των ανθρώπων

Η πύρινη δύναμη, πάντοτε ισχυρή και ενίοτε ανεξέλεγκτη, προκάλεσε το δέος, φλόγισε τη φαντασία κι έθρεψε το μύθο. Οι αρχαίοι Έλληνες έδωσαν στη φωτιά θέση περίοπτη. Το «άνθος των θεών», όπως την αποκαλεί ο Αισχύλος, μοιράζονταν ο Δίας, ουράνιος κάτοχος του κεραυνού, και ο χθόνιος Ήφαιστος, κύριος των ηφαιστειών και αξιέπραστος τεχνίτης. Αψηφώντας την απαγόρευση, ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά και την έθεσε στη διάθεση του ανθρώπου. Η γνώση αποκτήθηκε με τίμημα υψηλό, όμως το όφελος υπήρξε ανεκτίμητο, καθώς έλαμψαν οι εξημερωμένες φλόγες της θεάς Εστίας, του οίκου και του οικισμού.

Από τα τέσσερα στοιχεία της φύσης, η φωτιά υπήρξε το πρώτο -και το μόνο- που ο άνθρωπος έμαθε αρχικά να συντηρεί κι έπειτα να εξουσιάζει. Έγινε μέτοχος ενός προνομίου των θεών: το επίτευγμα αυτό πυροδότησε την εξέλιξη κι άλλαξε τον πολιτισμό.

The flower of the gods
in the hands of humans

The power of fire, ever formidable and at times uncontrollable, has inspired awe, inflamed imagination and begotten myths. The ancient Greeks gave fire a prominent place. The "flower of the gods" as Aeschylus calls it, was shared by Zeus, the celestial master of lightning, and chthonic Hephaestus, the lord of volcanoes who was unrivaled in crafts. Ignoring the prohibition, Prometheus stole the fire and made it available to humans. Knowledge was attained at a high price, but the benefits were priceless, as the tame flames of Hestia - goddess of the household and of residential settlements - lighted up.

Of the four elements of nature, fire was the first - and the only one - that humans initially learned to maintain and later to create and control. They partook of a divine privilege; this achievement triggered the development of mankind and transformed civilization.

λάμψη
light

Η φωτιά στον πυρήνα του πολιτισμού

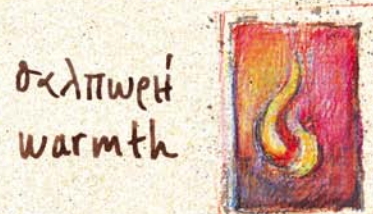
Δαμάζοντας τη φωτιά, ο άνθρωπος ξεχώρισε από τα θηρία και κατόρθωσε να κυριαρχήσει σε ένα εχθρικό περιβάλλον. Η φωτιά πρόσφερε φως, θερμότητα και προστασία. Εξασφάλισε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και τροφή ψημένη, εύγευστη και θρεπτική. Προώθησε την ομιλία με τις δύο της έννοιες, συντροφιά και λόγος. Για αιώνες μέχρι την ανακάλυψη του ηλεκτρισμού, πυροσόϊ, λυχνάρια και κεριά φωτίζαν το σκοτάδι, τα γέυματα παρασκευάζονταν στις εστίες, τα τζάκια χάριζαν θαλαπυρρή στις χειμωνιάτικες ημέρες. Αλλά και σε συμβολικό επίπεδο η φωτιά συγκέντρωνε γύρω της τους ανθρώπους, κατέχοντας κεντρική θέση στη ζωή τους. Ήταν η παλλόμενη καρδιά του οίκου, η φλόγα που έκαιγε στο βωμό του ναού, το ιερό πυρ που φυλασσόταν άσβεστο στο πρυτανείο της πόλης. Με την ίδρυση μιας αποικίας, μεταλαμπαδεύονταν εκεί, σύμβολο των δεσμών με τη μητρόπολη. Σήμερα, η αφή της φλόγας έχει ενταχθεί στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων και η λαμπαδηδρομία για τη μεταφορά της απευθύνει παγκόσμιο κάλεσμα ειρήνης.

Fire at the core of civilization

By taming fire, humans separated themselves from the beasts and managed to prevail in a hostile environment. Fire offered light, heat and protection. It ensured better living conditions and cooked food, which was more palatable and nutritious. It promoted human intercourse, in the forms of both companionship and communication. For centuries, until the modern utilization of electricity, torches, lamps and candles illuminated dark nights, meals were prepared in hearths, fireplaces provided warmth during winter months.

On a symbolic level as well, fire gathered people around it, as it occupied a central place in their lives. It was the pulsating heart of the household, the flame that burned at the temple altar, the sacred fire that was always kept alight in the *prytaneion*. When a new colony was founded, the sacred fire was transported there, a symbol of the ties with the metropolis. Today, the lighting of the flame is part of the Olympic Games opening ceremony and the torch relay constitutes a worldwide appeal for peace.

θελπωρή
warmth

Δημιουργία και καταστροφή

Η φωτιά, σπινθήρας της προόδου, κέντρισε τη δημιουργικότητα του ανθρώπου, διευκόλυνε την επικοινωνία, συνέβαλε στην εξέλιξη τεχνών και τεχνικών, όπως η κατασκευή εργαλείων, η επεξεργασία των μετάλλων και η ανάπτυξη της κεραμικής.

Οι φλόγες κρύβουν, ωστόσο, και μια όψη σκοτεινή. Η φωτιά δίνει ζωή, μπορεί όμως και να την αφαιρέσει με τον πιο επώδυνο τρόπο. Κάθε επαφή μαζί της αλλοιώνει την ύλη, τη μεταμορφώνει. Όταν από φυσικούς λόγους ή ανθρώπινη υπαιτιότητα μαίνεται ανεξέλεγκτη, προκαλεί ανεπίστρεπτη καταστροφή στο περιβάλλον, κατατρώγει όσα φτιάχτηκαν με κόπο μέσα στο χρόνο και καταδικάζει στη λήθη, καθώς πίσω της δεν αφήνει παρά μόνο λίγη στάχτη.

Τα τέρατα και οι δράκοι που εκπνέουν φλόγες στον κόσμο των μύθων και των παραμυθιών υπενθυμίζουν πως και στην πραγματικότητα η δύναμη της φωτιάς παρμένει ατίθαση, τρομερή, επικίνδυνη.

Creation and destruction

Fire, the spark of progress, spurred human creativity, facilitated communication, contributed to the development of arts and crafts, such as tool-making, metalworking and pottery. But flames have their dark side too. Fire gives life, but it can also take it in the most excruciating way. Anything it touches, it alters and transforms. When it rages out of control, due to natural causes or human action, it brings about irreparable damage to the environment, devours the product of years of human labour and condemns to oblivion, leaving behind nothing but ashes. The fire-breathing monsters and dragons from the worlds of legends and fairy tales remind us that, in the real world too, fire can always be untamable, fierce, dangerous.

δύναμη
power

Το αιθέριο πυρ

Η ιδιότητα της φωτιάς να καταστρέφει αλλά και να δημιουργεί, να αναγεννά και να αναγεννάται τη συνέδεσε με τον κόσμο του υπερβατικού στις ποικίλες εκδοχές του: τη θρησκεία και τη λατρεία, τις λαϊκές γιορτές και δοξασίες, ακόμα και τη σκοτεινή μαγεία.

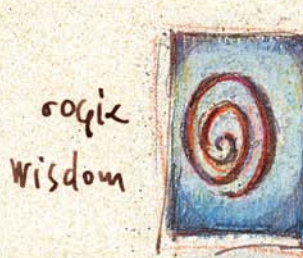
Η φωτιά θεωρήθηκε σημάδι θείας παρουσίας, δύναμη που άλλοτε τιμωρεί και άλλοτε εξαγνίζει. Μοίρα των αμαρτωλών, αποτελεί συνάμα το κεριό που συνοδεύει τις προσευχές των πιστών, το φωτισμένο που στολίζει το μέτωπο των αγίων, το καντήλι που φωτίζει τα ιερά, το φως που ανάβει με τρόπο θαυμαστό μεταφέροντας το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασης.

Ανάμεσα στις φλόγες ο άνθρωπος διέκρινε να φέγγει το είδωλο της ίδιας του της ύπαρξης. Η γλώσσα διατήρησε την εικόνα και ο λόγος έπλασε εκφράσεις και συμβολισμούς που συνδέουν τη φωτιά με τη ζωή, τον έρωτα, τη σοφία, τη μνήμη και τη δημιουργία, δηλαδή με ό,τι πιο πολύτιμο διαθέτουν οι θνητοί.

Sublime fire

The capacity of fire to destroy as well as to create, to reanimate and to be reanimated, has contributed to its association with the world of the transcendental in its various forms: religion and worship, popular festivals and legends, even the obscure realm of magic. Fire has been regarded as a sign of divine presence, a power that punishes at times and at times purifies; the fate awaiting sinners, but also the candle held by the faithful in prayer, the halo adorning the foreheads of saints, the oil lamp (*kantili*) that illuminates temples, the marvelously kindled flame that brings the joyous message of the Resurrection. In the luminescence of flames, humans have discerned the reflection of their own being. Language has preserved the image and speech has coined expressions and symbolisms that associate fire with life, love, wisdom, memory and creation, that is, everything that mortals cherish above all else.

σοφία
wisdom

Με λόγια και με ζωγραφιές μπορείτε εδώ να δημιουργείτε λαμπερές ιστορίες φωτιάς...
With words or drawings you can here tell your own sparkling stories of fire...

...και να τις στείλετε σε μας!
...and send them to us!